

## Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

### Rozsudek ze dne 12. dubna 2022 ve věci č. 15136/20 – *Lings proti Dánsku*

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že odsouzením stěžovatele k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce 60 dní za napomáhání a udílení rad konkrétním osobám, jak spáchat sebevraždu, nedošlo k porušení jeho práva na svobodu projevu ve smyslu článku 10 Úmluvy.

#### I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel, lékař v důchodu a člen sdružení pro eutanázii, byl za pokus o asistovanou sebevraždu (u osoby A) a dvojí dokonání asistované sebevraždy (u osob B a C) odsouzen dle § 240 trestního zákoníku k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce 60 dní. Stěžovatel namítal, že ve všech třech případech poskytl daným osobám pouze takové informace, které byly volně dostupné na internetu, a svým jednáním tak nenaplnil skutkovou podstatu trestního činu asistované sebevraždy dle daného ustanovení. Dle zjištění vnitrostátních soudů však stěžovatel ve dvou případech osobám přímo obstaral medikaci potřebnou k sebevraždě. S osobou C si vyměnil několik mailů v průběhu tří týdnů, ve kterých ji informoval o možných způsobech, jak spáchat sebevraždu, včetně potvrzení vhodnosti jí zvolených léků a doporučení zkombinovat je s použitím plastového pytle za připevnění gumy kolem krku.

#### II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

##### K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel před Soudem namítal, že jeho odsouzením k podmíněnému trestu odnětí svobody za poskytnutí informací o tom, jak spáchat sebevraždu, došlo k porušení jeho práva na svobodu projevu ve smyslu článku 10 Úmluvy.

##### a) Shrnutí relevantních zásad vyplývajících z judikatury Soudu

Soud v úvodu odkázal na relevantní zásady vyplývající z jeho judikatury ve vztahu k právu na svobodu projevu dle článku 10 Úmluvy shrnuté ve věci *Perinçek proti Švýcarsku* (č. 27510/08, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2015, § 131–136, 146–151 a 196–197). Připomněl, že v souladu se zásadou subsidiarity mají smluvní strany primární odpovědnost za dodržování práv a svobod chráněných Úmluvou a požívají při tom určitý prostor pro uvážení. Široký prostor pro uvážení státům náleží v otázkách morálky, zejména těch týkajících se obdobně jako v projednávané věci přesvědčení o povaze lidského života (*Open Door and Dublin Well Women proti Irsku*, č. 14234/88 a 14235/88, rozsudek ze dne 29. října 1992, § 68). Na prostor pro uvážení má rovněž dopad kvalita parlamentního a soudního přezkumu nezbytnosti přijetí obecného opatření, jakým je v projednávané věci kriminalizace asistované sebevraždy (*Animal Defenders International proti Spojenému království*, č. 48876/08, rozsudek velkého senátu ze dne 22. dubna 2013, § 108). Roli hraje i existence či neexistence společného základu vnitrostátních právních řádů smluvních států (*Parrillo proti Itálii*, č. 46470/11, rozsudek velkého senátu ze dne 27. srpna 2015, § 176–179).

##### b) Použití těchto zásad na skutkové okolnosti projednávané věci

V projednávané věci nebylo sporu o tom, že odsouzení stěžovatele představovalo zásah stanovený zákonem, který sledoval legitimní cíl ochrany zdraví, morálky a práv jiných. Ve dvou případech byl stěžovatel nicméně odsouzen nejen za poskytování rad vedoucích k sebevraždě, ale i za samotné obstarání medikace. Ve vztahu k těmto skutkům měl Soud pochybnosti, zda se skutečně jedná o zásah do práva na svobodu projevu stěžovatele. Rozhodl se nicméně vycházet z předpokladu, že tomu tak je, a přesunul se k posouzení hlavní otázky, a sice zda bylo odsouzení stěžovatele dle § 240 trestního zákoníku „nezbytné v demokratické společnosti“ (*Perinçek proti Švýcarsku*, cit. výše, § 226).

Soud připomněl, že z článku 2 Úmluvy plyne povinnost veřejných orgánů chránit jednotlivce před tím, aby si vzal život, pokud toto rozhodnutí nebylo učiněno svobodně a s plným vědomím všech souvislostí (*Haas proti Švýcarsku*, č. 31322/07, rozsudek ze dne 20. ledna 2011, § 54). Právo osoby rozhodnout o tom, kdy a jakým způsobem skončí její život – za předpokladu, že je tato osoba způsobilá svobodné vůle a jednání v souladu s ní –, je jedním z aspektů práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy (*Koch proti Německu*, č. 497/09, rozsudek ze dne 19. července 2012, § 51–52). Z judikatury Soudu nicméně nelze vyvodit, že Úmluva zaručuje právo na asistovanou sebevraždu, a to ani ve formě poskytování informací o sebevraždě nebo pomoci k ní, které by přesahovalo poskytování obecných informací (srov. *Pretty proti Spojenému království*, č. 2346/02, rozsudek ze dne 29. dubna 2002, § 40). Jelikož stěžovatel nebyl odsouzen za poskytování obecných informací o sebevraždě, které zveřejňoval na internetu, ale byl stíhán za aktivní asistenci k sebevraždě, nejednalo se v daném případě o zásah do práva stěžovatele šířit informace, které dle Úmluvy mají ostatní právo přijímat.

Ve světle okolností projednávané věci Soud dále uvedl, že není důvod zpochybňovat závěry vnitrostátních soudů. Co se týče jednání vůči osobám A a B, nejvyšší soud jednomyslně shledal, že stěžovatel jim nejen poskytnul rady, ale obstaral i potřebnou medicínu s vědomím, že je určena k sebevraždě. Takové jednání jasně spadalo pod ustanovení § 240 trestního zákoníku a nepožívá ochrany článku 10 Úmluvy. Ve vztahu k osobě C nejvyšší soud většinou hlasů shledal, že svým jednáním stěžovatel rovněž naplnil skutkovou podstatu trestného činu dle § 240 trestního zákoníku. Osobě C napomohl k sebevraždě specifickým a významným způsobem a odpovědnosti se nezbavil tím, že jeho rady byly založeny na volně dostupných informacích. Konkrétní rada totiž mohla přimět osobu C k sebevraždě ve větší míře než obecný návod na internetu. Nejvyšší soud rovněž konstatoval, že odsouzením stěžovatele k podmíněnému trestu v délce 60 dní nedojde k porušení článku 10 Úmluvy.

Soud přihlédl k tomu, že vnitrostátní soudy považovaly za přitěžující okolnost, že stěžovatel uvedené činy páchal systematicky, přitom k poslednímu z nich mělo dojít již v době, kdy byl policií obviněn za porušení § 240 trestního zákoníku. Za polehčující okolnost bylo považováno, že stěžovateli je 78 let. S přihlédnutím k emailové výměně mezi stěžovatelem a osobou C Soud konstatoval, že důvody, o které nejvyšší soud opřel své závěry, že stěžovatelovo jednání spadá pod ustanovení § 240 trestního zákoníku, byly relevantní a dostatečné. Zároveň podotkl, že nejvyšší soud se ve svém odůvodnění důkladně zabýval možným porušením Úmluvy, a to i ve světle rozsudku Soudu ve věci *Open Door and Dublin Well Women proti Irsku* (cit. výše) týkajícího se poskytování informací o možnostech interrupce v zahraničí, od které se ale projednávaný případ významně lišil. Stěžovatel totiž mohl na internetu legálně zveřejnit návod k sebevraždě a mohl k ní v obecné rovině nabádat za předpokladu, že jeho rady nebyly nasměřovány vůči konkrétním lidem. Jeho obvinění se týkalo poskytnutí pomoci třem konkrétním osobám. Omezením jeho svobody slova dle § 240 trestního zákoníku byla sledována ochrana zdraví, morálky a práv jiných osob.

Celkově se tak Soud přiklonil k tomu, že se v projednávané věci uplatní široký prostor pro uvážení, a to ve světle kvality vnitrostátního soudního přezkumu, absence shody mezi smluvními státy Rady Evropy v otázce trestnosti asistované sebevraždy a skutečnosti, že se jedná o otázku morální povahy. Za takových okolností shledal, že podmíněný trest odnětí svobody v délce 60 dní byl nezbytný v demokratické společnosti a přiměřený sledovanému cíli, kdy vnitrostátní orgány jednaly v rámci svého prostoru pro uvážení a zohlednily kritéria stanovená v judikatuře Soudu. K porušení článku 10 Úmluvy proto nedošlo.